

15. Ruchynska N. S. (2017). Teoretyko-metodolohichni pidkhody do pidhotovky bakalavriv v umovakh poyednannya ochnoyi i dystantsiynoyi form navchannya. *Naukoviy visnik Mikolayivskogo nacionalnogo universitetu imeni V. O. Suhomlinskogo. Pedagogichni nauki*, 4, pp. 461—465. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2017_4_89 (accessed: 09.06.2023).
16. Chebotaryova D. V. (2021). Analiz prohramnoho ta infokomunikatsiynoho zabezpechennya osvityho protsesu *Problemi informatizaciyi : materialy dev'yatoyi Mizhnarodnoyi naukovy-tehnichnoyi konferenciyi, m. Harkiv, 18—19 listopada 2021 r.*, 1, p. 10.
17. How to build online education from scratch. SharePoint capabilities. (2020). *Smart*. Available at: <https://www.smart-it.com/uk/2020/08/sharepoint/> (accessed: 10.06.2023).
18. Bukach A. V. (2023). Servisi Google u profesijnij diyalnosti pedagogichnogo pracivnika. URL: https://docs.google.com/document/d/1kfyZWoxpX_WY16jaiiiKUPDFWTO3pueBsmKNmFJZ-UU/edit.

Надійшла до редакції 18 липня 2023 року

ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 378:002.1]:[316.77-049.5:004.056.52:]-057.86](477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2023.7(324).23-29

Оксана Матвієнко,

докторка педагогічних наук,
кандидатка технічних наук,

професорка кафедри інформаційних технологій

Київського національного університету культури і мистецтв,

e-mail: oxmix2017@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5772-848X>

Михайло Цивін,

кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри дизайну

Міжрегіональної академії управління персоналом,

e-mail: tsyvin2012@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0312-5805>

Інформаційна безпека та документознавча освіта: фахівці із захисту інформації з обмеженим доступом

У статті обґрунтовано потребу підготовки документознавців як фахівців із захисту інформації з обмеженим доступом.

Виявлено суперечності, що актуалізують введення такої спеціалізації в документознавчій освіті.

Наголошено, що вимоги до діяльності фахівця з організації захисту секретної інформації з боку організації, які працюють у сфері національної безпеки держави, зумовлюють доцільність виокремлення спеціалізації документознавчо-управлінського профілю у цій сфері.

З'ясовано, що зміст діяльності документознавця як фахівця із захисту інформації з обмеженим доступом перебуває в межах комплексів функціональної спеціалізації: документно-інформаційні ресурси — цифрові технології — управління інформаційною безпекою — комунікації.

Наголошено, що фундаментальні знання в галузі документно-інформаційної діяльності та документознавчої науки для спеціалізації у сфері захисту інформації з обмеженим доступом, мають бути не тільки формально доповнені переліком відповідних дисциплін, які стосуються конфіденційної інформації та секретного діловодства. "Входження" майбутнього фахівця у сферу знань інформаційної безпеки, у тому числі на рівні національної безпеки, має супроводжуватися відповідним набором навчальних дисциплін, які б на необхідному та достатньому рівні допомогли сформуванню у студента уявлення про майбутню діяльність.

Зроблено висновки щодо потреби розвитку науково-педагогічної школи підготовки документознавця як фахівця із захисту інформації з обмеженим доступом. Інституціалізація предметного поля системи їх підготовки потребує, з наукового й методичного поглядів, активного залучення представників науково-педагогічних шкіл у сфері інформаційної безпеки, а також практиків освітньої діяльності в галузі інформаційної безпеки та захисту інформації, зокрема й у системі національної безпеки, у періоди надзвичайних ситуацій та особливого правового режиму воєнного стану, побудови й вдосконалення технології захищеного документообігу.

Ключові слова: документознавча освіта; інформаційна безпека; інформація з обмеженим доступом; компетентності документознавця

Постановка проблеми. Полікомпонентна діяльність у сфері інформаційної безпеки потребує розвитку міждисциплінарних зв'язків і багатовимірної функціональної координації дій задля ефективного досягнення цілей.

Поміж багатьох визначень інформаційної безпеки, що окреслюють її сутність у різних аспектах, приймемо запропоноване Microsoft: "Інформаційна безпека (InfoSec) — це набір процедур та інструментів, які забезпечують всебічний захист конфіденційної корпоративної інформації від неправомірного використання, несанкціонованого доступу, псування або знищення" [1]. Організації формують політику інформаційної безпеки як набір правил, обмежень і рекомендацій, що регламентують порядок їх інформаційної діяльності.

Архітектура системи інформаційної безпеки організації, окрім компонентів, які забезпечують технічний захист інформації (документації), що циркулює інформаційною системою, потребує адекватної захищеності й перебігу "традиційних" процесів керування документами.

Специфіка дотримання інформаційної безпеки в усіх сферах діяльності зумовлює актуальність документознавчого контексту роботи та актуалізує спеціалізацію документознавців як фахівців з організації захисту інформації з обмеженим доступом за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Предметна підготовка фахівців зі спеціалізацією в галузі захисту інформації наразі є прерогативою спеціальностей, спрямованих на техніко-технологічні проблеми захисту інформації, сферу національної безпеки, предметне поле управління й адміністрування. В освітньому полі наявні освітньо-професійні програми (ОПП) за галузями знань: "Інформаційні технології", спеціальність "Кібербезпека" [13]; "Управління та адміністрування", спеціальність "Менеджмент" [14].

Водночас очевидною є лакуна у сфері освітньої діяльності з предметної підготовки профільного фахівця-документознавця з організації захисту інформації з обмеженим доступом. Актуальність введення спеціалізації зумовлено низкою суперечностей між:

— наявністю режимно-секретних органів у міністерствах, відомствах, місцевих органах державної виконавчої влади, виконкомах рад, на підприємствах, в установах та організаціях і браком фахівців зі спеціальною документознавчою підготовкою для організації захисту інформації з обмеженим доступом;

— документальною сутністю діяльності режимно-секретних підрозділів і невідображеністю в педагогічній теорії специфіки підготовки документознавців для роботи з інформацією з обмеженим доступом.

Отже, актуальним є обґрунтування доцільності розроблення освітньої програми підготовки документознавця — фахівця з організації захисту інформації з обмеженим доступом та її теоретико-методологічної відповідності спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Аналіз досліджень і публікацій. Питання підготовки фахівців з інформаційної та кібербезпеки предметно репрезентовано в науковому дискурсі.

Сучасні уявлення про ефективний розвиток системи підготовки фахівців у сфері кібербезпеки, успішно апробованої не тільки у США, а й у багатьох європейських країнах світу, викладено в дослідженні О. Євсюкової [7].

Вивчаючи міжнародний досвід підготовки фахівців з інформаційної безпеки, В. Уманець і Н. Касьянчук акцентують насамперед на підготовці фахівців технічного профілю для цієї сфери, наводять дисципліни професійного спрямування, які мають техніко-технологічне наповнення [15].

Ю. Грицюк і В. Фріман визначають складники можливої структури системи підготовки фахівців з інформаційної безпеки й виділяють напрям підготовки фахівців із виявлення та нейтралізації інформаційно-технічних загроз інформаційній сфері машинно-технічних систем, іншим об'єктам інформаційної інфраструктури країни [2].

У змісті предметної підготовки фахівців техніко-технологічного профілю із захисту інформації наявна освітня компонента, що репрезентує документознавчий складник [4] або ж документознавча тематика є складником змісту інших навчальних дисциплін [12].

Автори проаналізованих статей і більшості інших досліджень у цьому дискурсі окреслюють лише один з елементів системної діяльності із захисту інформації з обмеженим доступом — безпеку інформаційно-комунікаційних технологій і технічний захист інформації. Однак діяльність із підтримання інформаційної безпеки організації, зокрема захисту інформації з обмеженим доступом, потребує окремої уваги до підготовки фахівця, який безпосередньо працює у предметному полі проблем і завдань документування й функціонування управлінської інформації.

Метою дослідження є обґрунтування потреби підготовки документознавців як фахівців із захисту інформації з обмеженим доступом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Керування документами (records management) — це сфера керування, відповідальна за ефективний та систематичний контроль за створенням, отриманням, збереженням, використанням, добром і передаванням документів для подальшого зберігання або знищення, зокрема процесами введення документів у систему й збереження доказів та інформації, зафіксованих у формі документів, про ділову активність та операції [5].

Керування документами організації перебуває в межах системи *управління якістю*. У контексті забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом доцільно згадати Національний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) "Системи управління якістю. Вимоги" [11].

Стандарт оперує терміном "компетентність" стосовно *діяльності організації* та регламентує її обов'язки, зокрема: а) визначати необхідну компетентність осіб, які під її контролем виконують роботу, що впливає на дієвість і результативність системи управління якістю; б) забезпечувати впевненість у тому, що компетентність цих осіб ґрунтується на належних освіті, професійній підготовленості чи досвіді; в) там, де застосовно, вживати заходів для набуття необхідної компетентності та оцінювати результативність ужитих заходів; г) зберігати належну задокументовану інформацію як доказ компетентності.

Задокументовану інформацію, якої потребує система управління якістю, необхідно контролювати для забезпечення її адекватної захищеності (наприклад, від втрати конфіденційності чи цілісності, неналежного використання).

Очевидно, що для забезпечення компетентності організації в галузі задокументованої інформації, зокрема тієї її частини, що стосується спеціальної регламентації доступу, об'єктивно потрібна компетентність — і загальна, і спеціальна — фахівців, які здійснюють таку діяльність. Цю компетентність може забезпечити предметна документознавча освіта.

Задокументована інформація системи управління є складником *документаційного забезпечення управління*. Цей термін не має загальноприйнятого визначення й узагальнено розуміється як процеси документування та організації роботи з документами:

— *документування*: складання та оформлення документної інформації на різних носіях за встановленими правилами;

— *організація роботи з документами*: організація документообігу, зберігання та викорис-

тання документів у поточній діяльності підприємства, організації, установи.

У дослідницькому полі увагу зосереджено на особливостях роботи з документами, що містять комерційну таємницю підприємства [8], специфіці військової документації, яка є надскладною багаторівневою системою, становить державну таємницю, а отже мало досліджена [10].

Актуальними, з теоретико-методологічного та практичного поглядів, є проблеми організації роботи з документами у воєнний час. Зокрема, у праці С. Дубової окреслено пріоритети у сфері вдосконалення навчальних програм для профільних фахівців із документаційного забезпечення державних установ під час війни [6]. Дослідниця зосереджує увагу на можливих критичних ситуаціях, пов'язаних з опрацюванням і швидким убезпеченням персональних даних громадян у надзвичайних умовах, порядком евакуації критично важливих документів і функціонуванням документообігу установи в період особливого правового режиму.

Понад 20 років у Київському національному університеті культури і мистецтв, у межах всіх структурних і термінологічних змін освітніх програм документознавчого профілю, здійснюється підготовка за спеціалізацією "Документознавство, менеджмент органів державної влади та місцевого самоврядування". Виокремлення спеціалізації "Документознавець, фахівець з організації захисту інформації з обмеженим доступом" для діяльності у сфері управління інформаційною безпекою підприємств та організацій у предметній області "Інформаційні та документні системи установ" актуалізується вимогою часу та специфічними завданнями професійної діяльності згідно з вимогами режиму секретності.

Метою пропонованої освітньої програми є формування комплексних знань, набуття компетентностей, умінь і навичок з організації та управління документно-інформаційними системами організацій і підрозділів, що провадять діяльність, пов'язану із захистом інформації з обмеженим доступом.

Виокремлення спеціалізації документознавців у сфері організації захисту інформації з обмеженим доступом зумовлено як потребою підприємств і організацій у такій формі професійної діяльності, так і актуальністю питань інформаційної безпеки в Україні загалом. Наявність режимно-секретних органів на підприємствах та в установах різної форми власності актуалізує такий напрям підготовки та формує потреби державного й приватного секторів України у фахівців з широкого кола питань інформаційної безпеки [9].

Зміст діяльності документознавця як фахівця із захисту інформації з обмеженим доступом перебуває в межах комплексів функціональної спеціалізації: *документно-інформаційні ресурси — цифрові технології — управління інформаційною безпекою — комунікації*.

Організації, що працюють у сфері національної безпеки держави, з метою забезпечення єдності кваліфікаційних вимог щодо певних посад, створення належної правової основи для розроблення посадових інструкцій у галузі захисту секретної інформації, готують відповідні відомчі документи [3], що, зокрема, стосуються фахівців документознавчо-управлінського профілю із захисту інформації. До прикладу наведемо фрагмент посадової інструкції *Старшого інспектора з організації захисту секретної інформації (секретне діловодство)*, що має виражений документально-організаційний та управлінський характер діяльності:

— організовує роботу, пов'язану з веденням секретного діловодства сфери безпеки й розвитку державної системи урядового зв'язку та національної системи конфіденційного зв'язку, відповідно до чинного законодавства й установленого регламенту;

— здійснює контроль за виконанням вимог, інструкцій, положень, правил, наказів і вказівок щодо ведення секретного діловодства;

— контролює виконання вимог законодавства щодо надання доступу виконавцям до матеріальних носіїв секретної інформації, а також ключів від них, печаток і штампів, металевих або мастикових печаток з особистими обліковими номерами особового складу, які мають допуск до державної таємниці;

— керує роботою, що полягає у прийманні, оформленні та веденні обліку секретних документів та інших носіїв секретної інформації;

— здійснює систематичний контроль за термінами виконання секретних документів та їх правильним оформленням;

— контролює доступ виконавців до секретних документів і матеріалів згідно з чинною системою допуску;

— здійснює перевірку наявності секретних документів і матеріалів згідно з чинним законодавством та нормативними документами;

— забезпечує друкування й тиражування секретних документів та оформлює витяги з них;

— проводить інструктажі особового складу щодо захисту секретної інформації та виконання вимог порядку здійснення секретного діловодства;

— бере участь у знищенні секретної інформації згідно з прийнятим порядком.

Окреслені у цьому документі вимоги до діяльності фахівця з *організації захисту секретної інформації*, а також наведені на сайтах органів державної влади всіх рівнів відповідні посадові інструкції, зумовлюють доцільність виокремлення спеціалізації документознавчо-управлінського профілю у цій сфері.

Однак фундаментальні знання в галузі документно-інформаційної діяльності та документознавчої науки для спеціалізації у сфері захисту інформації з обмеженим доступом мають бути не лише формально доповнені переліком відповідних дисциплін, які стосуються конфіденційної інформації, секретного діловодства тощо. Має відбутися "входження" майбутнього фахівця у сферу знань інформаційної безпеки, що повинно супроводжуватися відповідним набором навчальних дисциплін, котрі на необхідному та достатньому рівні сформували б у студента уявлення про майбутню діяльність. До кола таких спеціальних знань має входити розуміння сутності інформаційної безпеки та захисту інформації, їхнього місця в системі національної безпеки, визначення теоретичних, методологічних та організаційних основ забезпечення безпеки інформації, у тому числі й у періоди надзвичайних ситуацій та особливого правового режиму воєнного стану, побудови та вдосконалення технології захищеного документообігу в умовах використання різних носіїв інформації, а також різних засобів, способів і систем опрацювання та зберігання конфіденційних документів.

З огляду на наведені аргументи методологічною основою спеціалізації фахівця за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" вбачаємо *конвергентно орієнтований підхід*. Він передбачає реалізацію в освітній програмі взаємопроникнення та взаємозв'язку різних предметних галузей, у цьому разі документознавства, інформаційної та кібербезпеки. Такий підхід є методологічно доцільним та евристично плідним для обґрунтування освітньо-професійної програми підготовки документознавця як фахівця із захисту інформації з обмеженим доступом за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". Формування освітньої програми не викликає теоретико-методологічних суперечностей з погляду зближення з освітніми програмами за іншими спеціальностями, спрямованими на менеджмент інформаційної безпеки, та збіжностей за дисциплінами, наявними в інших освітніх програмах.

У межах спеціалізації в галузі захисту інформації з обмеженим доступом мають бути сформовані компетентності у сфері національної без-

пеки, інформаційної безпеки, захисту інформації. В освітній програмі спеціалізація може бути доповнена, зокрема, такими компетентностями [14]:

— здатність вирішувати спеціалізовані завдання в інтересах забезпечення конфіденційності, цілісності, доступності інформації з обмеженим доступом;

— здатність організовувати діяльність підрозділів режимно-секретних органів (аналогічних за функціями підрозділів), виконувати режимні заходи та спеціальне діловодство на підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності, що провадять діяльність, пов'язану із захистом інформації з обмеженим доступом.

Важливим елементом освітнього процесу підготовки фахівця — недостатньо артикульованим, однак, на нашу думку, системотвірним — є науково-педагогічна школа підготовки фахівця певного напрямку.

Базові складники документознавства як науки та проблемні питання педагогічної діяльності в підготовці фахівців-документознавців перебувають у полі зору дослідників і характеризуються наявністю низки дисертаційних досліджень та наукових статей, висновки й результати яких реалізовано в навчальному процесі — і у структурно-змістовому наповненні спеціальності, і з погляду організації підготовки документознавців.

Розвиненою є система формальних і неформальних наукових комунікацій у сфері документознавчої освіти та науки. Однак інституціалізація предметного поля підготовки документознавців для їх спеціалізації в галузі захисту інформації з обмеженим доступом потребує, з наукового й методичного погляду, активного залучення лідерів і представників науково-педагогічних шкіл, а також практиків у сфері інформаційної безпеки, створення атмосфери науко-

вого дискурсу в предметному полі підготовки фахівців (організація фахових конференцій, видання профільних видань, залучення студентів до наукової роботи тощо).

Важливими педагогічними умовами підготовки документознавця є:

— науково-освітня співпраця закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців з інформаційної безпеки, й започаткування науково-педагогічної школи управлінського документознавства в галузі захисту інформації з обмеженим доступом;

— наповнення освітнього процесу відповідною науковою та навчально-методичною літературою.

Висновки. Особливої актуальності в сучасних умовах набуває підготовка фахівців з інформаційної безпеки, зокрема в документознавчому контексті професійної діяльності в режимно-секретних підрозділах.

Предметна підготовка фахівців зі спеціалізацією в галузі захисту інформації наразі є прерогативою спеціальностей, спрямованих на техніко-технологічні проблеми, що залишає поза увагою документаційну сутність діяльності режимно-секретних підрозділів і специфіку підготовки документознавців для роботи з інформацією з обмеженим доступом.

Методологічною основою спеціалізації фахівця за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" вважаємо конвергентно орієнтований підхід, що передбачає реалізацію в освітній програмі взаємопроникнення та взаємозв'язку різних предметних галузей, у цьому разі документознавства та інформаційної безпеки; також мають бути сформовані компетентності у сфері національної безпеки, інформаційної безпеки, захисту інформації.

Список бібліографічних посилань

1. What is information security (InfoSec)?. Microsoft : вебсайт. URL: <https://www.microsoft.com/en-us/security/business/security-101/what-is-information-security-infosec>.
2. Грицюк Ю. І., Фірман В. Ф. Підготовка фахівців з інформаційної безпеки у навчальних закладах України. Віртуальний університет ЛДУ БЖД : вебсайт. URL: virt.ldubgd.edu.ua.
3. Довідник професійно-кваліфікаційних характеристик типових посад осіб рядового і начальницького складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України : затверджено і введено в дію наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 08.08.2009 № 171. Міністерство праці та соціальної політики України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Київ, 2009. 299 с.
4. Документаційне забезпечення робіт із захисту інформації з обмеженим доступом : підручник / С. М. Головань, В. Б. Дудкевич, В. С. Зачепило, Л. Т. Пархуць, В. О. Хорошко, Л. М. Щербак. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2005. 288 с.
5. ДСТУ ISO 30300:2015. Інформація та документація. Системи керування документами. Основні положення і словник термінів (ISO 30300:2011, IDT). [Чинний від 2017–01–01]. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2017. V, 13 с. (Національний стандарт України).
6. Дубова С. Документаційне забезпечення державних установ під час війни: пріоритети для вдосконалення навчальних програм для профільних фахівців. *Інформація та документ у сучасному науковому дискурсі* :

- матеріали VII Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції. (Івано-Франківськ, 20 травня 2022 р.). Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2022. С. 31—35.
7. Євсюкова О. В. Особливості підготовки фахівців у сфері кібербезпеки: сучасні виклики і перспективи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1961>.
 8. Загорецька О. Особливості роботи з документами, що містять комерційну таємницю підприємства. *Довідник кадровика*. 2011. № 9. С. 40—46.
 9. Коншин О. В. Актуальні питання підготовки фахівців у галузі інформаційної безпеки. *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави* : зб. матер. наук.-практ. конф. (Київ, 18 березня 2016 року) : у 2 ч. Ч. 2. Київ : Нац. акад. СБУ, 2016. С. 38—41.
 10. Лугова Т., Корольчук Н. Склад та особливості військової документації в контексті галузевого документознавства. *Актуальні питання документознавства та інформ. діяльності: теорії та інновації* : матеріали III Міжнарод. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих науковців, м. Одеса, 23—24 березня 2017 р. Дніпропетровськ, 2017. С. 70—73.
 11. ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT). Системи управління якістю. Вимоги. Київ : ДП "УкрНДНЦ", 2016. 22 с. (Національний стандарт України).
 12. Організація охорони державної таємниці в Україні : навч. посіб. / А. М. Супруненко, І. І. Башта, А. М. Лисеюк, К. С. Свіріна ; Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 370 с.
 13. Освітньо-професійна програма "Кібербезпека". Другий (магістерський) рівень вищої освіти. Галузь знань 12 Інформаційні технології. Спеціальність 125 Кібербезпека. Одеса, 2022. 19 с.
 14. Освітньо-професійна програма "Менеджмент захисту інформації з обмеженим доступом" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 "Менеджмент" галузі знань 07 "Управління та адміністрування". URL: http://academy.ssu.gov.ua/upload/file/opp_mz_oz_bakalavr_2.pdf.
 15. Уманець В. О., Касянчук Н. В. Аналіз міжнародного досвіду при підготовці майбутніх фахівців з інформаційної безпеки. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. № 7. С. 110—118.

Oksana Matvienko,

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Kyiv National University of Culture and Art*

Mykhailo Tsyvin,

*PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
International Academy of Personnel Management*

***Information security and documentation education:
specialists in protection of information with restricted access***

The article substantiates the necessity of training document experts as specialists in the protection of information with limited access.

Contradictions have been identified that actualize the introduction of such specialization in document studies education.

It is emphasized that the requirements for the activity of a specialist in the organization of the protection of classified information, put forward by organizations working in the field of national security of the state, highlight the feasibility of highlighting the specialization of the document science and management profile in this field.

It was found that the content of the activity of a document expert, as a specialist in the protection of information with limited access, is within the limits of functional specialization complexes: document and information resources — digital technologies — information security management — communications.

It is emphasized that the fundamental knowledge in the field of document and information activities and document science for specialization in the field of information protection with limited access should not only be formally supplemented with a list of relevant disciplines related to confidential information and secret record keeping. "Entry" of the future specialist in the field of knowledge of information, including at the level of national security, should be accompanied by an appropriate set of educational disciplines, which would form a student's idea of the future field of activity at the necessary and sufficient level.

Conclusions were made regarding the need for the development of a scientific and pedagogical school for the training of a document expert as a specialist in the protection of information with limited access, and the institutionalization of the subject field of their training requires, from a scientific and methodical point of view, the active involvement of representatives of scientific and pedagogical schools in the field of information security in the system of such training, as well as practitioners of educational activities in the field of information security and information protection, including in the national security system, in periods of emergency situations and a special legal regime of martial law, construction and improvement of secure document circulation technology.

Keywords: *documentary education; information security; information with limited access; competences of a documentarian*

References

1. What is information security (InfoSec)?. (2023). *Microsoft*. Available at: <https://www.microsoft.com/en-us/security/business/security-101/what-is-information-security-infosec>.
2. Ghrycjuk Ju. I. & Firman V. F. (2023). Pidgotovka fakhivciv z informacijnoji bezpeky u navchalnykh zakladakh Ukraini. *Virtualnij universitet LDU BZhd*. Available at: virt.ldubgd.edu.ua
3. *Dovidnyk profesijno-kvalifikacijnykh kharakterystyk typovykh posad osib rjadovogho i nachaljnycjkogho skladu Derzhavnoji sluzhby specialnogho зв'язку та захисту інформації України* : zatverdzheno i vvedeno v diju nakazom Administraciji Derzhavnoji sluzhby specialnogho зв'язку та захисту інформації України vid 08.08.2009 № 171. (2009). Kyiv.
4. Gholovanj S. M., Dudykevych V. B., Zachepylo V. S., Parkhucj L. T., Khoroshko V. O. & Shherbak L. M. (2005). *Dokumentacijne zabezpechennja robit iz захисту інформації z обмеженим доступом* : pidruchnyk. Lviv: Vydavnytvo Ljvivskoji politekhniki.
5. UkrNDNC, 2017. *DSTU ISO 30300:2015. Informaciya ta dokumentaciya. Sistemi keruvannya dokumentami. Osnovni polozhennya i slovník terminiv (ISO 30300:2011, IDT)*. Kyiv: UkrNDNC.
6. Dubova S. (2022). Dokumentacijne zabezpechennja derzhavnykh ustanov pid chas vijny: priorytety dlja vdoskonalennja navchalnykh program dlja profilnykh fakhivciv. *Informaciya ta dokument u suchasnomu naukovomu dyskursi* : materialy VII Vseukrajinskoji dystancijnoji naukovo-praktyčnoji konferenciji. (Ivano-Frankivsjk, 20 travnja 2022 r.). Ivano-Frankivsjk: IFNTUNGh, pp. 31—35.
7. Evsyukova O. (2021). Features of training of specialists in the field of cyber security: current challenges and prospects. *Derzhavne upravlinnja: udoskonalennya ta rozvytok*, 2. Available at: <http://www.dy.nayka.com.ua>.
8. Zaghorecjkja O. (2011). Osoblyvosti roboty z dokumentamy, shho mistjatj komercijnu tajemnycu pidpryjemstva. *Dovidnyk kadrovyka*, 9, pp. 40—46.
9. Konshyn O. V. (2016). Aktualjni pytanja pidgotovky fakhivciv u ghaluzi informacijnoji bezpeky. *Aktualjni problemy upravlinnja informacijnoju bezpekoju derzhavy* : zb. mater. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 18 bereznja 2016 roku) : u 2 ch. Ch. 2. Kyiv: Nac. akad. SBU, pp. 38—41.
10. Lughova T. & Koroljchuk N. (2017). Sklad ta osoblyvosti vijsjkovoji dokumentaciji v konteksti ghaluzevogho dokumentoznavstva. *Aktualjni pytanja dokumentoznavstva ta inform. dijajnosti: teoriji ta innovaciji* : materialy III Mizhnarod. nauk.-prakt. konf. studentiv, aspirantiv ta molodykh naukovciv, m. Odesa, 23—24 bereznja 2017 r. Dnipropetrovsk, pp. 70—73.
11. DP "UkrNDNC", 2016. *DSTU ISO 9001:2015. (ISO 9001:2015, IDT). Systemy upravlinnja jakistju. Vymogy*. Kyiv: DP "UkrNDNC".
12. Suprunenko A. M., Bashta I. I., Lysejuk A. M. & Svirina K. S. (2020). *Orghanizacija okhorony derzhavnoji tajemnyci v Ukraini* : navch. posib. Irpin: UDFSU.
13. *Osvitnjo-profesijna prohrama "Kiberbezpeka". Drughyj (maghisterskyj) rivenj vyshhoji osvity. Ghaluzj znanj 12 Informacijni tekhnologhiji. Specialnistj 125 Kiberbezpeka*. (2022). Odesa.
14. *Osvitnjo-profesijna prohrama "Menedzhment захисту інформації z обмеженим доступом" pershogho (bakalavrsjkogho) rivnja vyshhoji osvity za specialnistju 073 "Menedzhment" ghaluzi znanj 07 "Upravlinnja ta administruvannja"*. (2023). Available at: http://academy.ssu.gov.ua/upload/file/opp_mz_oz_bakalavr_2.pdf.
15. Umanecj V. O. & Kasjanchuk N. V. (2019). Analiz mizhnarodnogho dosvidu pry pidgotovci majbutnikh fakhivciv z informacijnoji bezpeky. *Vidkryte osvityje e-seredovyshhe suchasnoho universytetu*, 7, pp. 110—118.

Надійшла до редакції 13 липня 2023 року

УДК 316.472.4+004.77](091)(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2023.7(324).29-36

Ольга Добреля,

студентка Національного університету "Острозька академія",
e-mail: olha.dobrelia@oa.edu.ua

Історія розвитку соціальних мереж: основні періоди

У статті висвітлено етапи розвитку соціальних мереж і проаналізовано вплив кожного періоду на подальшу еволюцію цих структур, утворених для підтримки соціальних зв'язків та обміну інформацією в інтернеті.

З'ясовано історію походження поняття "соціальна мережа". Досліджено вплив теорії "шести руко-стискань" на розвиток соціальних мереж.

Розглянуто специфіку створення та функціонування перших соціальних мереж, а також найпопулярніші соціальні мережі сьогодення; проаналізовано історію їхнього успіху.